

Vấn đề đào tạo, bồi dưỡng nguồn nhân lực cho xuất bản số ở Việt Nam hiện nay

TS. TRẦN THỊ HỒNG HOA

Học viện Báo chí và Tuyên truyền; Email: honghoa6067@gmail.com

Nhận ngày 5 tháng 10 năm 2025; chấp nhận đăng tháng 1 năm 2026.

Tóm tắt: Ngày nay, trong bối cảnh thế giới đang bắt tốc mạnh mẽ để đạt được những thành tựu của kỷ nguyên số, xuất bản số dần trở thành xu hướng tất yếu của nhiều quốc gia, trong đó có Việt Nam. Xuất bản Việt Nam đang chuyển đổi mạnh mẽ sang mô hình số hóa, với sự hỗ trợ từ Chiến lược quốc gia về chuyển đổi số đến năm 2025 và định hướng 2030. Điều này đặt ra những cơ hội và thách thức trong việc đào tạo, bồi dưỡng nguồn nhân lực cho xuất bản số.

Từ khóa: đào tạo; xuất bản số; chuyển đổi số.

Abstract: In today's context, as the world accelerates toward the achievements of the digital era, digital publishing has increasingly become an inevitable trend in many countries, including Vietnam. Vietnam's publishing sector is undergoing a strong transition toward digitalization, supported by the National Digital Transformation Strategy to 2025 (with a vision to 2030). This transition presents both opportunities and challenges in the training and development of human resources for digital publishing.

Keywords: training; digital publishing; digital transformation.

1. Đặt vấn đề

Theo báo cáo mới nhất tại “Diễn đàn Xuất bản số Việt Nam 2025” (24/6/2025): Xuất bản số hiện được xem là “mỏ vàng” toàn cầu với doanh số ước tính đạt 120 tỷ USD, tạo ra cơ hội lớn cho các doanh nghiệp nội dung. Tại Việt Nam, ngành xuất bản đang thực hiện sự chuyển dịch mạnh mẽ về công nghệ và trí tuệ nhân tạo (AI) cùng các định hướng lớn từ Nghị quyết số 57 về đột phá phát triển khoa học, công nghệ, đổi mới sáng tạo và chuyển đổi số quốc gia và Nghị quyết số 68 về phát triển kinh tế tư nhân. Theo thống kê, năm 2024, cả nước có 57 nhà xuất bản với số lượng xuất bản là 51.443 đầu sách, tổng số có 597 triệu bản in. Lĩnh vực xuất bản điện tử có tín hiệu tích cực với 54,3% nhà xuất bản tham gia, tăng 29,1% so với năm trước. Có thể nói, xuất bản số ở Việt Nam đang ngày càng phát triển để đáp ứng nhu cầu của độc giả, hòa vào xu hướng toàn cầu.

Để đạt được mục tiêu đề ra trong kỷ nguyên số, xuất bản số tại Việt Nam cần phải đáp ứng được những điều kiện cơ bản về cơ chế chính sách, quy định pháp luật, cơ sở hạ tầng, đội ngũ thực hiện... Đặc biệt, vấn đề đào

tạo bồi dưỡng nguồn nhân lực đủ tiêu chuẩn cho xuất bản số luôn là một vấn đề cấp thiết và cần được quan tâm. Trên thực tế, các chương trình đào tạo bồi dưỡng nhân lực cho xuất bản số tuy đã có một số thành tựu đáng kể nhưng vẫn còn nhiều bất cập, chưa đáp ứng kịp nhu cầu thực tiễn.

2. Nhu cầu nhân lực cho xuất bản số

Theo Hiệp hội Xuất bản Việt Nam (VDCA), năm 2024 - 2025 chứng kiến sự bùng nổ của xuất bản phẩm kỹ thuật số, từ sách điện tử đến nội dung tương tác trên các nền tảng như Google Books hay ứng dụng di động. Nhu cầu nhân lực cho xuất bản số (hay xuất bản kỹ thuật số, xuất bản điện tử) tại Việt Nam đang tăng cao do quá trình chuyển đổi số (CDS) trong ngành xuất bản nhằm đáp ứng mục tiêu, đạt 20 - 30% xuất bản phẩm điện tử theo Quy hoạch phát triển xuất bản đến năm 2030.

Tính đến tháng 01/2025, đã có 31/57 nhà xuất bản được xác nhận hoạt động xuất bản, phát hành xuất bản phẩm điện tử, ngoài ra còn có hơn 20 doanh nghiệp, công ty tư nhân được cấp phép phát hành xuất bản phẩm điện tử. Các nhà xuất bản và đơn vị tư nhân này

đều có nhu cầu tuyển dụng và đào tạo một nguồn nhân lực lớn cho xuất bản số.

Các vị trí việc làm chính cần có cho xuất bản số bao gồm:

- Biên tập viên số: Chỉnh sửa nội dung điện tử, hoàn thiện và tối ưu hóa các sản phẩm số trên nền tảng trực tuyến.

- Kỹ thuật viên số: Hỗ trợ biên tập viên xây dựng và phát triển sách điện tử (e-book, audio-book), tích hợp AI và dữ liệu lớn (big data).

- Chuyên viên marketing số: Quảng bá các sản phẩm qua mạng xã hội, triển khai các kỹ thuật SEO trong xuất bản số và phân tích dữ liệu người dùng.

- Quản lý dự án chuyển đổi số: Xây dựng nền tảng số phù hợp cho các đơn vị, đảm bảo tuân thủ Luật Xuất bản và Luật Sở hữu trí tuệ. Nhu cầu tuyển dụng cao ở các nhà xuất bản nhà nước, tư nhân và startup nội dung số, với mức lương hấp dẫn.

Xuất bản số phụ thuộc lớn vào nhân lực công nghệ thông tin, với nhu cầu khoảng 700.000 lao động mới đến 2025, nhưng hiện nay mới chỉ đáp ứng được 500.000 - 530.000 người. Các vị trí như lập trình viên, chuyên gia AI hỗ trợ xuất bản điện tử rất khó tuyển dụng.

Có thể nói, mặc dù nhu cầu nhân lực chất lượng cao - bao gồm biên tập viên số, chuyên viên thiết kế đa phương tiện, lập trình viên nội dung và quản lý nền tảng là rất lớn nhưng nguồn cung ứng nhân lực đều chưa đáp ứng được. Điều này đặt ra vấn đề nhìn nhận lại các chương trình đào tạo bồi dưỡng cho xuất bản số tại Việt Nam hiện nay để tìm ra phương hướng giải quyết.

3. Thực trạng đào tạo nhân lực cho xuất bản số

Hiện nay, công tác đào tạo nhân lực xuất bản số ở Việt Nam chủ yếu được giao cho các trường đại học chuyên ngành báo chí, văn hóa và xuất bản, với thời gian đào tạo 4 năm (khoảng 120-130 tín chỉ). Có thể khái quát một số chương trình đào tạo chính tại các cơ sở đào tạo như sau:

Học viện Báo chí và Tuyên truyền (AJC): Đây là trung tâm đào tạo hàng đầu cả nước về báo chí - truyền thông - xuất bản, trong đó chương trình đào tạo “Xuất bản điện tử” đã được triển khai và bắt đầu tuyển sinh từ năm 2019, tính đến nay đã và đang đào tạo được 7 khóa sinh viên.

Số lượng tuyển sinh cho chuyên ngành Xuất bản điện tử luôn vượt so với chỉ tiêu, điểm chuẩn đầu vào

các năm đều nằm trong top đầu của Học viện:

Khoá học	Chỉ tiêu tuyển sinh	Số SV nhập học	Số SV cuối khoá
39	50	55	43
40	50	57	51
41	50	80	72
42	50	52	51
43	50	52	52
44	50	58	58
45	50	52	51

Nhìn vào bảng số liệu trên có thể thấy được sức hút của chuyên ngành đào tạo và sự đáp ứng kịp thời với nhu cầu của thị trường lao động. Chương trình đào tạo Xuất bản điện tử đã tập trung trang bị cho sinh viên kỹ năng biên tập số, sản xuất nội dung đa phương tiện, sử dụng các phương tiện truyền thông mới, tìm hiểu về website và kỹ năng quản lý hoạt động xuất bản trên môi trường số... Sinh viên được hướng dẫn sử dụng các công cụ và phần mềm hỗ trợ xuất bản số như Adobe In-Design, EPUB, Visual Studio Code... Đội ngũ giảng dạy cho chương trình không chỉ có các giảng viên với học hàm học vị cao mà còn có các chuyên gia đến từ các nhà xuất bản và công ty sách hàng đầu trong lĩnh vực xuất bản điện tử như: Nhà xuất bản Khoa học - Công nghệ - Truyền thông, Nhà xuất bản Chính trị Quốc gia Sự thật, Công ty cổ phần sách điện tử Waka... Bên cạnh việc học tập trên giảng đường, sinh viên Xuất bản điện tử còn được tham gia thực tế, kiến tập, thực tập tại các đơn vị xuất bản uy tín. Tính đến nay, đã có khoảng 150 sinh viên Xuất bản điện tử tốt nghiệp ra trường và hơn 200 sinh viên các khóa đang theo học, số sinh viên tốt nghiệp hiện đang làm việc trong các đơn vị xuất bản điện tử đều nhận được đánh giá tốt từ phía nhà tuyển dụng. Năm 2025, chương trình Xuất bản điện tử đã đạt kiểm định chất lượng theo quy định của Nhà nước, khẳng định vị thế và chất lượng đào tạo của Học viện.

Tuy nhiên, bên cạnh những điểm sáng, chương trình đào tạo Xuất bản điện tử vẫn còn một số hạn chế như: thời gian dành cho thực tế, thực địa tại các đơn vị xuất bản điện tử còn khiêm tốn (do sự ràng buộc của khung chương trình đào tạo và khả năng tiếp nhận, bố trí hướng dẫn sinh viên từ phía các cơ quan/đơn vị); số lượng sinh viên tốt nghiệp làm đúng chuyên ngành đào tạo còn thấp (chỉ có khoảng 30% số sinh viên ra trường làm đúng ngành nghề liên quan đến xuất bản điện tử vì

cơ chế tuyển dụng còn bất cập và năng lực đáp ứng với ngành nghề của sinh viên còn chưa cao); đội ngũ giảng dạy cho xuất bản điện tử còn khá mỏng và chất lượng chưa đồng đều (về phía giảng viên tại cơ sở đào tạo thì chưa có nhiều kinh nghiệm thực tiễn còn về phía chuyên gia tại các đơn vị xuất bản lại thiếu hụt kỹ năng sư phạm và hạn chế trong việc truyền đạt, hướng dẫn cho sinh viên, gây khó khăn trong quá trình đào tạo bồi dưỡng)...

Đại học Văn hóa Hà Nội và Đại học Văn hóa Thành phố Hồ Chí Minh: Tập trung đào tạo nhân lực cho Xuất bản phát hành, trong đó ngành “Kinh doanh xuất bản phẩm” đã quan tâm đến việc tích hợp yếu tố số, tập trung vào quản lý chuỗi cung ứng kỹ thuật số, marketing trực tuyến và phân tích dữ liệu người dùng. Chương trình có các học phần như “Thương mại điện tử”, “Xuất bản điện tử”, bước đầu cung cấp cho sinh viên cái nhìn tổng quan về xuất bản số trong thời đại ngày nay. Tổng quy mô đào tạo khoảng 150 - 200 sinh viên/năm tại hai trường này.

Điểm hạn chế của chương trình đào tạo Kinh doanh xuất bản phẩm chủ yếu nằm ở cách thức đào tạo còn nặng về truyền thống, dẫn đến chất lượng sinh viên tốt nghiệp và có việc làm đúng với ngành nghề còn thấp, gần như vắng bóng trong các vị trí việc làm liên quan đến xuất bản điện tử. Theo kết quả khảo sát được công bố chính thức của Trường Đại học Văn hoá Hà Nội năm 2023: số sinh viên trúng tuyển nhập học ngành Kinh doanh xuất bản phẩm là 99 nhưng số sinh viên tốt nghiệp chỉ có 37. Tỷ lệ sinh viên có việc làm sau tốt nghiệp khoảng 90% nhưng chỉ có khoảng 20% số sinh viên tốt nghiệp làm đúng chuyên ngành đào tạo. Tại các cơ sở phát hành sách, do yêu cầu cao về chuyên môn nên cơ hội việc làm và ưu tiên tuyển dụng lại rơi vào nhóm sinh viên tốt nghiệp các trường đại học khác như Đại học Quốc gia, Đại học Ngoại thương, Đại học Kinh tế quốc dân...

Ngoài các cơ sở đào tạo chính thống, một số chương trình liên ngành tại Đại học Quốc gia Hà Nội cũng xuất hiện các học phần có liên quan đến công tác đào tạo nhân lực cho xuất bản số. Ví dụ tại trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn: ngành Văn học có học phần về xuất bản, bổ trợ các kiến thức về xuất bản và xuất bản số; ngành Quản lý thông tin có các học phần “Quản trị và sáng tạo nội dung số”, “Quản trị dữ liệu và khởi nghiệp số” đều trang bị cho sinh viên kỹ năng sử dụng

công cụ số, dữ liệu lớn để sản xuất và phân phối các nội dung số trên đa nền tảng; ngành Thông tin thư viện có học phần về “Thư viện số và trí tuệ nhân tạo” giúp sinh viên tiếp cận các công cụ số để tra cứu và quản lý tài nguyên tri thức số...

Bên cạnh các chương trình đào tạo chính quy, các lớp bồi dưỡng ngắn hạn của các cơ sở đào tạo và Hiệp hội Xuất bản cũng có các môn học liên quan đến xuất bản số. Ví dụ: Chương trình bồi dưỡng nghiệp vụ Quản lý nhà nước về xuất bản tại Học viện Báo chí và Tuyên truyền có môn học “Xuất bản điện tử và quy trình biên tập, xuất bản điện tử”, cung cấp cho học viên những kiến thức khái lược và kỹ năng cơ bản để thực hiện quy trình xuất bản điện tử.

Nhìn chung, số lượng chương trình chuyên ngành dành cho xuất bản số còn khá ít, các chương trình chủ yếu nghiêng về cung cấp lý thuyết hơn là đào tạo kỹ năng số thực tiễn. Đến năm 2025, số lượng cử nhân tốt nghiệp trong lĩnh vực xuất bản số chỉ khoảng 200-300 người/năm, trong khi nhu cầu thị trường là gấp 3 - 4 lần.

4. Những thách thức trong công tác đào tạo nhân lực cho xuất bản số

Mặc dù các cơ sở đào tạo đã có những tiến bộ trong việc đón đầu và chủ động xây dựng chương trình đào tạo nhân lực cho xuất bản số, nhưng đặt trong bối cảnh hiện nay, công tác đào tạo vẫn phải đối mặt với nhiều rào cản và thách thức.

Thứ nhất, về chất lượng đào tạo và khả năng đổi mới, cập nhật chương trình

Các chương trình đào tạo về xuất bản điện tử hiện nay chưa theo kịp với tốc độ phát triển của công nghệ mới như ứng dụng AI trong xuất bản số (ví dụ: công cụ tự động hóa biên tập) hoặc sử dụng blockchain để bảo vệ bản quyền số, dẫn đến chất lượng đào tạo chưa đáp ứng được thực tiễn xuất bản, nhiều sinh viên khi ra trường còn lúng túng và thiếu hụt các kỹ năng thực chiến trên các nền tảng công nghệ mới. Ngoài ra, các cơ sở đào tạo đều đang thiếu hụt trong đào tạo về an ninh mạng và dữ liệu lớn - các yếu tố thiết yếu cho xuất bản số, gây trở ngại cho việc vận dụng vào thực tiễn sau khi ra trường. Đội ngũ giảng viên tại các cơ sở đào tạo nhân lực cho xuất bản số hầu hết đều chưa có nhiều kinh nghiệm và trải nghiệm trong việc thực hiện các dự án xuất bản số, chưa có nhiều cơ hội để thảo tác trực tiếp quy trình xuất bản điện tử hiện đại, khiến việc hướng

dẫn, giảng dạy còn mang nặng tính lý thuyết, hàn lâm.

Thứ hai, về khả năng hợp tác và liên kết đào tạo

Việc mời các giảng viên thỉnh giảng là chuyên gia về xuất bản điện tử tại các nhà xuất bản vẫn gặp khó khăn trong bố trí thời gian giảng dạy và chi trả kinh phí đào tạo tương xứng. Các nhà xuất bản thường phải tự đào tạo nhân sự mới nhưng thiếu ngân sách đào tạo và cơ sở vật chất phù hợp. Bên cạnh một số nhà xuất bản có nền tảng số riêng, có kinh phí mua bản quyền các phần mềm chuyên dụng thì vẫn còn nhiều nhà xuất bản phải sử dụng chung nền tảng số và không có kinh phí chi trả cho các phần mềm chuyên sâu về xuất bản điện tử. Quan hệ hợp tác giữa trường đại học, doanh nghiệp và cơ quan quản lý (như Cục Xuất bản) chưa thực sự chặt chẽ, dẫn đến khoảng cách giữa lý thuyết và thực tiễn xuất bản số ngày càng xa.

Thứ ba, về quy mô sử dụng nguồn nhân lực và khả năng quốc tế hóa

Các cơ sở đào tạo nhân lực cho xuất bản số hiện nay chỉ tập trung chủ yếu ở Thành phố Hà Nội và Thành phố Hồ Chí Minh, nguồn cung ứng nhân lực cho xuất bản số cũng hầu hết tập trung cho các nhà xuất bản và các doanh nghiệp tại các thành phố lớn, gần như bỏ qua các cơ sở ở địa phương, tạo nên sự mất cân đối trong tổng thể chung. Theo Báo cáo về tác động từ chuyển đổi số toàn cầu, Việt Nam chỉ xếp hạng trung bình về chỉ số sẵn sàng số (báo cáo 2024), tạo nên thách thức lớn về cạnh tranh quốc tế. Vấn đề đào tạo nhân lực cho xuất bản số còn mờ nhạt và thiếu định hướng khi hiện nay chúng ta còn chưa có khung năng lực chuẩn hóa dành cho xuất bản số tại Việt Nam. Sự thiếu thống nhất và phổ cập đào tạo nhân lực cho xuất bản số tạo nên rào cản rất lớn trong việc tạo ra các sản phẩm số đáp ứng yêu cầu của thời đại mới.

5. Một số khuyến nghị nhằm nâng cao hiệu quả đào tạo nhân lực cho xuất bản số tại Việt Nam

Để cải thiện và nâng cao chất lượng đào tạo nguồn nhân lực cho xuất bản số tại Việt Nam hiện nay, các cơ sở đào tạo và các đơn vị xuất bản có thể tham khảo một số đề xuất sau:

- Cập nhật chương trình đào tạo hàng năm với trọng tâm về kỹ năng số: nhằm theo kịp tốc độ phát triển của xuất bản số, các chương trình đào tạo, bồi dưỡng nên được điều chỉnh và bổ sung liên tục hàng năm, đặc biệt chú trọng đào tạo kỹ năng sử dụng các công cụ số và

phần mềm chuyên dụng, tăng thời lượng thực tế, thực tập tại các nhà xuất bản và công ty sách có hoạt động xuất bản điện tử, tăng thời gian thực hành của các môn học chuyên ngành;

- Tăng quy mô đào tạo nhân lực cho xuất bản số bằng việc tăng cường các khóa học trực tuyến với các chuyên gia về xuất bản số, khai thác các nguồn học bổng trong và ngoài nước về đào tạo số để bổ sung nguồn nhân lực chất lượng cao;

- Phát triển và chú trọng mạng lưới hợp tác ba bên (nhà trường - doanh nghiệp - chính phủ) để tạo môi trường thực tập thực tế nghề nghiệp, giúp người học có sự am hiểu chuyên sâu hơn và chuẩn bị tốt hơn các kỹ năng cho xuất bản số;

- Đầu tư kinh phí để đào tạo lại cho nhân sự số hiện tại, đặc biệt cung cấp thêm các kiến thức và kỹ năng sử dụng AI và dữ liệu lớn trong xuất bản điện tử, nâng cao chất lượng nguồn nhân lực. Nếu làm được điều này, Việt Nam có thể biến thách thức thành cơ hội, nâng cao vị thế ngành xuất bản số trong khu vực và trên thế giới.

Như vậy, chuyển đổi số nói chung và xuất bản số nói riêng hiện nay đang là xu thế tất yếu, là thời cơ và động lực để ngành xuất bản Việt Nam phát triển mạnh mẽ hơn, toàn diện hơn, xứng đáng trở thành một trong những ngành mũi nhọn của công nghiệp văn hóa quốc gia. Muốn làm được điều đó, các ban ngành, trong đó có các cơ sở đào tạo cần nâng cao nhận thức về vai trò của hoạt động xuất bản và xuất bản điện tử. Vì đầu tư cho xuất bản là đầu tư cho tương lai của dân tộc, cho sự phát triển bền vững của một quốc gia nên chúng ta cần tiếp tục hoàn thiện thể chế, chính sách dành cho xuất bản nói chung và xuất bản số nói riêng; đổi mới mô hình xuất bản, phát hành theo hướng tinh gọn, hiệu quả; đẩy mạnh ứng dụng công nghệ mới, nâng cao chất lượng chương trình đào tạo nguồn nhân lực số; xây dựng hệ sinh thái xuất bản hiện đại, nhân văn, bền vững./

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Kỷ yếu Hội thảo khoa học quốc gia “*Định hướng phát triển xuất bản Việt Nam trong kỷ nguyên số*”. Nxb. Chính trị Quốc gia Sự thật phối hợp với Hội Xuất bản Việt Nam. Học viện Báo chí và Tuyên truyền tổ chức ngày 10/10/2025.

2. Nguyễn Thị Trường Giang (chủ biên). (2025). *Chuyển đổi số báo chí - truyền thông*. Nxb. Thông tin và Truyền thông.

3. Vũ Trọng Lâm và Nguyễn Việt Lâm (đồng chủ biên) (2025). *Nhận diện văn hóa trong không gian số*. Nxb. Chính trị Quốc gia Sự thật.